

SPELENDERWIJS

MUZIKALE FLESSEN

Johan Soetens
Ton Vermeulen

*Schoon is het lied van de leeuwerik
Heerlijk als de nachtegaal slaat
Maar nog mooier is het lied van de fles
Op het moment dat de kurk er af gaat. (Dichter onbekend)*

'Ja, dat geluid hoor je niet in de kerk' placht mijn vader te zeggen op een van de zeldzame momenten dat er in het gezin waarin ik opgroeide een fles open getrokken werd. Mensen hebben kennelijk 'iets' met flessen en geluid, van flessenxylofoons en flessenorgels tot het gerinkel in de glashak. En soms bouwen ze er een speeldoosje omheen.

Op de bijeenkomst in het Likeur en Frisdrankmuseum in Hilvarenbeek, enkele jaren geleden, toonden Kiek en Hein de Jong een als ouderwetse reclamezuil gecamoufleerde fles met een aan de onderzijde ingebouwd speeldoosje.

Meestal hebben dit soort constructies een penntje dat bij het neerzetten van de fles de muziek afbreekt. Zo ook bij de stevig in metaal geklemde fles die ik aantrof in de verzameling van Hulstkamp-specialist Rob van Staveren en die de huidige haast 'museale' status ongetwijfeld te danken heeft aan het feit dat er een Hulstkamp etiket op zit. Naar de etiketten te oordelen is de fles van Duitse origine.

Dat zijn ook de als lantaarn uitgedoste likeurflessen die je in Duitse verzamelingen kunt aantreffen en waarvan je je af vraagt hoe en waarom iemand op het bizarre idee gekomen is. Dan legde Bols het bescheidener aan met de stenen kruik met ingebouwd speeldoosje uit de periode 1954-1957 die ik in verzameling van Bols Errgoed aantrof. Daarmee opende Bols een jarenlange traditie van muziek bij het innemen.

In de 20e eeuw had Bols een zogenaamde Minaretfles, gelijkend op een ingesnoerde vrouwenfiguur, voor Crème de Bananes en andere likeuren. Het lijkt er sterk op dat men zich daarbij had laten inspireren door de limonadesiroopfles die in 1917 door Jac. Jongert was ontworpen ten behoeve van Oud's wijnhandel te Purmerend. In 1953 kwam eenzelfde fles op de markt met de naam 'muziekfles'. Deze had een diepe ziel met daarin een muziekdoosje en kostte in de winkel Hfl. 19,75. Diverse likeuren zoals Apricot Brandy en Goudlikeur waren daarin verkrijgbaar. Door de vrouwelijke figuur werd de fles in de volksmond al gauw omgedoopt tot 'Mae Westfles', naar de voluptueuse en pikante uitspraken rondstrooiende filmster Mae West. Mae Westflessen zijn tot 1967 verkocht.

Mae West (1893-1980) was in de jaren 1930 (bust 36'- waist 26'- hips 36') beroemd als actrice en zangeres. Zelfs de 'life jackets' uit de Tweede Wereldoorlog werden naar haar genoemd.

Pikant uitspraken van Mae West:

Cultivate your curves – they may be dangerous but they won't be avoided.

Those who are easily shocked should be shocked more often.

Is that a gun in your pocket or are you happy to see me?

It's not the men in my life that count; it's the life in my men.

I didn't discover curves; I only uncover them.

Men are like bullets; I always keep one in the chamber.

De N.V. Erven Lucas Bols zal dezer dagen met een nieuwe exclusieve luxe-verpakking op de markt verschijnen. Het is de „Ballerina” fles, gevuld met Apricot Brandy, die in de sterk vergrote ziel een op de tonen van een walsje pirouetterende ballerina toont. Als men de fles neerzet, hoort men de opgewekte tonen van „Donauwellen” of „Valse des Patineurs” en voert het danseresje haar sierlijke passen uit. Men heeft gepoogd fles en inhoud tot een genot voor alle zintuigen te maken en gezien het resultaat, is men hier op ingenieuze wijze in geslaagd. Het is dan ook te verwachten dat de BOLS „Ballerina” in de smaak zal vallen bij het publiek. De vele aanvragen, uit het buitenland ontvangen, wijzen hier reeds op.

Tevens brengt de N.V. Erven Lucas Bols een nieuw model vierdelige fles uit. Dit model, dat exclusief eigendom is van BOLS, valt op door zijn attractieve vorm en zal ongetwijfeld een goede markt vinden.

In 1957 konden de lezers van **'Het Slijtersvakblad'** kennis nemen van twee door Bols op de markt gebrachte noviteiten waaronder een fles met een ultra diepe ziel. Daarin zat niet alleen een speeldoosje verscholen maar tevens een danseresje dat bij het klinken van de muziek haar pirouettes vertoonde. De meest gebruikte melodie daarvoor was de 'Blauwe Donau'.

De fles is van 1957 tot eind jaren '80 in productie gebleven. Rond 1970 werden er jaarlijks zo'n 60.000 van verkocht, waarvan 16.000 stuks naar de Verenigde Staten. De kosten per fles waren aanzienlijk hoger dan die van de Mae Westflessen: Hfl. 30,-. Ter vergelijking; een liter oude jenever kostte toen Hfl. 9,35

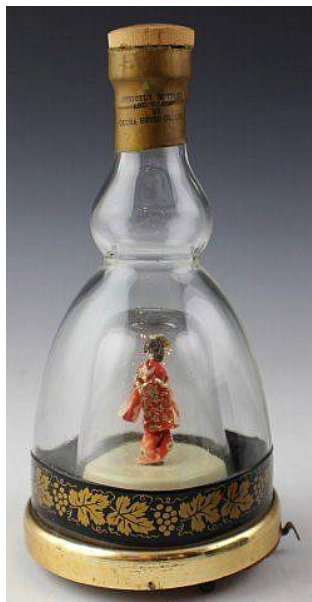
De fles werd eerst alleen gevuld met een halve liter Apricot Brandy, later ook met Crème de Menthe en Bananenlikeur. De meeste bekendheid verwierf de fles, gevuld met Goudlikeur, ook

wel Bruidstranen genoemd omdat de langzaam dalende stukjes echt bladgoud aan de vreugde- respectievelijk de afscheidstranen van de bruid deden denken. De fles werd dan ook vaak als geschenk bij trouwerijen gegeven. De ballerina werd uitgevoerd met een witte of een rode rok.

Na 1975 werd gaandeweg de kurksluiting vervangen door een z.g. stel-cap sluiting die automatisch kon worden aangebracht. In de collectie van Bols bevindt zich ook een 'oortjesfles' met een danspaar i.p.v. een ballerina en mogelijk speciaal gemaakt voor de Japanse markt. In 2000 werd nog een poging gedaan om weer een ballerina te introduceren in een wat slankere fles, verpakt in een blauwe doos maar het product bleek te duur. Het originele model fles met een speeldoos in een onder de fles gemonteerde schijf, soms voorzien van een hanger met de tekst **'PRINCE musical bottle for drinking and your mascot - Prince MFG Co'** (manufacturing corporation?) komt in verschillende Amerikaanse, Australische en Canadese verzamelingen voor en zou een Japanse sake fles zijn geweest uit de jaren 1950 dat als souvenir door thuiskerende militairen zou zijn meegebracht. Dat kan kloppen want bijna alle eigenaren van de fles die zich op internet aandienen vermelden de fles van hun grootvader geërft te hebben of, na diens overlijden, van hun grootmoeder. Hoe Bols op het idee gekomen is om het model over te nemen is niet meer te achterhalen. De Bolsfles werd overigens in Frankrijk gemaakt.

Rechts: Delftsblauwe fles Wijnand Fockinck met ingebouwd speeldoosje. Collectie Jenevermuseum Schiedam. Links: Twee 'Prince' flessen. Ook in het depot van het Jenevermuseum staat zo'n fles.

Musical Bottles i.c. bottles placed in a construction that held a small device that could be wound up to produce a short melody, were very popular between the 1950's and the 1980's. In many cases the bottle was 'disguised' as a lantern or as an advertising-pillar but in 1953, Bols, from Amsterdam, had its 'Minaret' liqueur bottle produced with a deep kick-up with a musical box placed inside it. The bottle became very popular and known as the 'Mae West Bottle' after the sexy and slightly provocative American actress. However, in 1967, sales of this bottle were discontinued. In the meantime, Bols had introduced a new type of musical bottle with a very deep kick-up giving room for not only a musical box but also a little ballet dancer. Consequently, the bottle became known as the Ballerina Bottle. The idea of placing a musical box not in a supplemental construction but inside the bottle itself was soon adapted by the producers of liqueur containing Delftware bottles, often disguised as 'windmills'. Ballerina Bottles have been produced in France till 1980. In 2000, an effort was made to re-introduce the idea, using a slightly more slender type of bottle, but it failed. The original shape of the bottle might have been Japanese. In many American, Canadian and Australian collections these types of bottles can be found, mostly as a heritage from grandfathers, returning from the war in the East.